

eadem partes in facie praedictarum possessionum, et demum coram nobis, tempore emanationis praesentium, sese spontanea obligarunt voluntate. In cuius divisionis memoriam perpetuamque firmitatem praesentes concessimus Literas nostras privilegiales pendentis sigilli nostri munimine roboratas. Datum in festo Beati Briceii Confessoris Anno Domini Millesimo tercentesimo quadragesimo sexto. Discretis Viris Philippo Praeposito, Ladislao Lectore, Ladislao Cantore, Gregorio Custode, Dominis et Magistris Canonicis Ecclesiae Nostrae salubriter existentibus. ¹⁾

¹⁾ Eredetiye taláttatik a leleszi országos levéltárban in fasciculo 1-mo antiquitatum Nro 22. anni 1346. protocollo. A. A. I. pag. 43.

NÁPOLYI PÉTER.

EGY DIPLOMATA A XVII-İK SZÁZAD ELEJÉRŐL.

SZILÁGYI SÁNDOR

R. TANTÓL.

(Felolyastatott a M. Tud. Akadémia II-ik osztályának 1881. máj. 9-én tartott ülésében.)

BUDAPEST, 1881.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

A XVII-ik század nagy átalakulásainak egy tanuja, a jó öreg Apor, mélyen megrendült kebellet látta letűnni mindazt, mihez ő gyermekkorában hozzászokott. Erdély ez a »metamorphosis« sehogy sem tetszett neki. Tollat vett kezébe, hogy legalább emlékéket fenntartsa annak, mi már multtá vált. A laudator temporis acti éles megfigyelő volt, s neki köszönhetjük, hogy Erdély XVII-ik századi társadalmi életének képét birjuk.

De hol van a többi? hol van, a mi szintén oly lényeges, az államélet rajza? Úgy tetszik, hogy maga Apor sem vette észre, hogy ez a »metamorphosis« még fontosabb, s hogy az, mit ő leírt, tulajdonképpen csak következménye volt annak, mit nem írt le. Hisz a társadalmi átalakulásoknál még lényegesebb volt a politikai: sok helyett, a mi itt letűnt nem állt elő új — végzetyszerűen, minden folytatás nélkül megszakadt az, s még emléke is veszendőbe indult.

Mert az államférfiak hosszú sorozatában nem találkozott iró, ki élményei, tapasztalatai leírását a politikai élet tüzetes rajzával akarta volna kiegészíteni. Érezték ugyan, hogy változások átalakulások küszöbén állanak, de csak saját reputációjuk megmentésére gondoltak — s nem jutott eszükbe, hogy az intézmények bukását emlékezetük letűnése követi.

Ma már két század áll köztük és köztünk, s ha ez intézmény szervezetét, fejlődését, életét, hatását akarjuk ismerni, úgy kell recolligálnunk ezerfelé szétszórt papirosokból és mindig azzal a tudattal, hogy csak töredékeket gyűjthetünk össze.

Erdély önálló állami élete korában szervezett diplomáciai testülettel bírt. Nem nagy körre terjedt az ki, csak a

szomszéd és nem messze fekvő országokra, de viszonyainak és szükségleteinek megfelelő volt. A portán állandó követe volt a kapitíha; a lengyel királyljal, a litván herczeggel, a kozák hetmánnal, a tatár khánnal, a hódoltsági basákkal folytonos összeköttetésben állt; a két Oláhországgal szemben bizonyos protectori viszonya volt, néha nagyobb, néha kisebb, a mint a viszonyok hozták magukkal. A magyar királyhoz főköveteket küldött minden szükséges alkalommal — s ez néha évenként többször beállt.

Mind e követségek más-más természettel bírtak. A fénmaradt kevés utasításból látszik, hogy azok a különböző államok sajátos viszonyaihoz voltak alkalmazva s hogy azok vezetésével beiskolázott emberek bizattak meg. A diplomáciai testület minden tagja azon országba járt, melynek viszonyait, szokásait legjobban ismerte, s alig van eset rá, hogy ezeket cserélgették volna. Minthogy az ország reputációjának tekintetéből is szükségesnek tartották, hogy a követségek bizonyos fényvel lépjenek fel, azok rendszeren meglehetősen nagy számból állottak, s a szükséges irodai személyzetten kívül fiatal emberek is mentek vele, kiknek az későbbi pályájukra iskolául szolgált. De az nem zárta ki, hogy az iroda tehetségesebb tagjai is, ha kiténtették magokat s hasznos szolgálatokat tettek, önálló megbízásokat ne nyerjenek. Azon körülménynél fogva, hogy az államügyek vezetésébe, országgyűléseken s fejedelmi tanácskozásokon a középosztály és a kis nemesség is nagy befolyással bírt, ezek közül is a tehetségesebbek kaptak diplomáciai missiókat, sőt miután a főurakat, az úgynevezett nagyságosokat csak főkövetéségek vezetésével bízták meg — gyakori eset volt, hogy a diplomáciai pálya a kisebb nemességnek s a középosztály tagjainak emelkedési alapul szolgált: egy-egy iparosból lett városi tanácsos vagyronra és befolyásra tett szert s a magasabb ranguak közé emelte családját.

De hát hányat ismerünk mi már ezek közül az államférfiak közül, kik hazájukat idegen udvaroknál képviselték? Még a főkövetek névsorát vagy csak a kapitíhákét sem volnánk képesek összeállítani. Még azokról is, kik fontosabb politikai missiókkal jártak az udvaroknál, vajmi keveset tudunk — sőt pl. az erdélyi lengyel diplomáciából, bármily fontos volt is

különböző időkben, már csak azért is, mert Báthory István óta a fejedelmek közül sokan áhitoztak a lengyel királyságra — alig egy pár követ nevét ismerjük. Hát azokról a kisebb követségekről, melyek határigazítási pereket végeztek, vagy hódoltsági ügyekben jártak el, vagy azokról, melyek pusztán üdvözlő vagy »látogatási« megbízatást végeztek — bár nem ritkán ezen ürügy alatt az ország hangulatának kikémkedésére is kaptak utasítást, hogyan lehetne mást, mint igen töredékes névsort összeállítani, mely a valónak csak homályos képét sem képes bemutatni.

A régi közélet azon emberei közül, kik a diplomáciai téren szolgáltak Erdélynek és fejedelmének, a legtöbbnek még neve is elveszett... Bizony, bizony, ha a esatatéren sok névtelen hős elhullott — sok névtelen diplomatánk van még, ki megérdemelné, hogy emlékét a levéltárak sirjából új életre támaszszuk.

Egy volt ezek közül, s egyike a legfeltehetőbbnek — *Nápolyi Péter*. Mindössze két helyen fordul elő neve. A »Magyar Történelmi Tár« XIII. kötetében Torma Károly adott ki tőle két levelet, s a Történelmi Tár 1881-iki folyamában a Szabó Károly által közlött levelek közt egy pár lengyel főur említi nevét. Ennyi a mit tudunk róla: mondhatni csak nevét is mertük, s miután családja kihalt, emléke is letűnt.

Néhány hét előtt Torma Károly barátom családi levéltárából egy csomagot hozott hozzám. Ezek egy része a Nápolyi Péterre vonatkozó adatok összeállítása volt. S ha én most ez elfeledett diplomata emlékezetét feleleveníthetem, s egy érdekes követségének bár hézagos rajzát adhatom — azt egyenesen neki köszönhetem. A két család a Nápolyi és Torma sógorsági összeköttetésben állt egymással — ezek a levelek úgy kerültek az ő levéltárába.

A Nápolyiak családfáját Péternél feljebb nem tudjuk vinni s ez is már mint meglett ember áll előttünk. Gyermekségéről, fiatalságáról mit sem tudunk, de hogy iskolázottnak, deákos embernek kellett lennie, azt onnan következtethetjük, mert legelőbb is mint »deákkal«, azaz titkárral találkozunk vele, mint olyan emberrel, ki eszével, tudományával, s a latin

nyelvben jártasságával kereste kenyerét. Családi nevét, melylyel Erdélyben élt, a »Nápolyi«-t valószínűleg családja származása helyétől vette — talán atyja származott be Erdélybe. Mert hogy ő neveltetését itt nyerte, ahhoz alig férhet kétség. Különbösen nehezen volna képzelhető, hogy a magyar és az oláh nyelvet annyira el tudta volna sajátítani, hogy mint magyar titkár szolgálja a moldvai vajdát.

A vajda pedig, kit ő szolgált, Mohila Jeremiás volt, ki székében 1595. óta ült, a hatalmas Zamoyskinak (Báthori Grizeldis férjének) pártfogoltja. Ebből folyólag a lengyelek és Báthoryak híve volt ő is, habár azt, hogy mikor nyerte el hivatalát, nem tudjuk. Básta már e hivatalban találta őt, s ha Sennyey Pongrácznak egy hozzáintézett leveléből következtetést vonhatunk, már hosszabb idő óta birta ura bizalmát.

Az erdélyi oláh deáknak pedig abban az időben sok mindenféle esélylyel kellett küzdeni. Gondoljunk csak rá, hogy Báthory Zsigmond mint bujdosó Moldovában tartózkodott, s onnan intézte cselszövényeit a fejedelmi szék visszafoglalására, mialatt Jeremiás testvérének Simonnak a moldvai vajdaságot akarta megszerezni; Mihálynak moldvai hadjárátára, aztán arra a végzetes levélre, melyet a hatalmas vajda egy török basának írt, s mely nyilvánvalóvá tette úrulását s melyet Jeremiás küldött meg Zsigmondnak; viszont Mogila Simonnak oláhországi támadására, melyet bátyja tudtával tett, de a mely kudarczával végződött; végre a segélyre, melyet a lengyelek, bizonyynyal nem Jeremiás tudtán kívül Székely Mózesnek adtak, — hogy világos legyen előttünk: mily éber észszzel kellett e folytonos fluctuációkban hazája érdekeit képviselni, s hogy mily nehéz dolog volt ennek és urának követelményeit összhangba hozni.

Mert tényleg az oláh-magyar deáknak ez volt egyik feladata. Mindkét vajda bizonyos nemű függésben állván az erdélyi fejedelemből, magyar deákját ennek ajánlatára fogadta fel. A deáknak pedig nemcsak az volt feladata, hogy urának oláh nyelven elmondott üzeneteit magyar stílusba öntve fogalmazza — mit aztán a vajda cirill betűkkel írt alá, — hanem hogy hazája érdekeit védje és képviselje az illető udvarnál. Tanácsadó egyeztető volt, ki hazafiával s magával a fejedelemmel

is-összeköttetésben állt — sőt ettől várta jutalmát, ha szolgálatának ideje kitelt.

Fájdalom Nápolyi előéletéről ezen időkből semmi biztos tudomásunk sincs. A már fennebb említett levél első adat, melyben nevével találkozunk. Mialatt Básta 1604. márcziusában Radullal a havaseli vajdával Brassóban találkozott ¹⁾, hol ez utóbbi biztosítást nyert, hogy azon esetre, ha Mohilát megtámadja, támogatására számíthat, ²⁾ Mohila kéz alatt maga intéztetett támadást a havaseli vajda ellen. De az szerencsétlenül ütött ki, a támadó csapat vezére István bojár egy püspökkel elfogatott, s Rádul ezeket Bástának küldte. Mohila most Básta-hoz fordult a foglyok kiadatása ügyében, főkövete Dámián visztér által, ki Nápolyi Pétertől viszont Sennyey Pongráczhoz Básta legbizalmasabb tanácsadójához vitt levelet. A visztér sikerrel járt, Básta kiadta a foglyokat — de Sennyey a diákot biztatásokkal fizette ki. »Kegyelmednek uram — irá Kolosvár, 1604. ápr. 22-ről — miután bü beszéddel nem irhatok, mivel hogy Básta uram ő nagysága szintén indulófélben vagyon — ez volt utolsó kivonulása, mondhatni kiszökése az országból, melyet annyi nyomorral árasztott el — s ő nagyságát kell kísérem. Én Damján viszter urammal eleget beszéltem, melyet kegyelmednek ő kegyelme megmond. Azért énnekem az kegyelmetek dolgára szorgalmatos gondom leszen, és meg is írom kegyelmednek, melyet Konkolyi Péternek küldök, hogy kegyelmednek megküldje.« ³⁾

De szolgálatai jutalmát ily módon nem érte el, s csak jóval később juthatott hozzá. A mint Bocskay az erdélyi fejedelmi széket elnyerte, Jeremiással véd- és daczsövetséget kötött, melynek éle Rádul, a császárpárti havaseli vajda ellen volt intézve. Sőt (1605. márcz.) fel is biztatta ezt, hogy testvérének Simonnak igényei támogatására hadakat bocsát rendelkezése alá. ⁴⁾ Ge minthogy Rádul időközben megengesztelte a portát, a vállalatból semmi sem lett s Bocskay a két vajdát

¹⁾ Weiss Naplója 171. l.

²⁾ Engel Nebenländer V. 251. l.

³⁾ Eredetiye Torma Károly gyűjteményében.

⁴⁾ Bocskay István leveles könyve megj. Magyar Történelmi Tár II-ik t. VII. k. 73. s köv. l.

Segesvártt kiegyeztette. Jeremiással ő és erdélyi kormányzója Rákóczy Zsigmond megtarták a baráti viszonyt s az 1607-ben utódaik a kormányzóból fejedelemmé lett Rákóczy és Mohila Simon alatt is tartott.

Ekkor nyerte el végre Nápolyi Péter szolgálatainak nagyobb jutalmát. Ő még ez idő szerint megmaradt magyar deáknak Mohila Simon mellett, ki a vajdaságot Rákóczy előtt csak kevés idővel nyerte el, s midőn ez megválasztatását vele tudatta, sietett üdvözlő levelet küldeni hozzá (1607. márcz. 1.) A levelet márcz. 20-án kapta Rákóczy ¹⁾ épen a maros-vásárhelyi országgyűlésen, mely őt versenytársa Homonnai Bálint ellenében székében megerősíté. Viszonzásúl Rákóczy Szilvássy Bálintot küldte követül Moldvába. A baráti viszony e megszilárdítása körül Nápolyi Péter érdemeket szerzett magának s talán nem is lehetetlen, hogy ő volt a vajda követe, mert azon időben, midőn Szilvássy rendeltetése helyére Jászvásárba elutazott, a fejedelem Nápolyi Péter részére adománylevelet állíttatott ki.

Lónyay Albert halála után jószágai magszakadás következtében a kormányra szállottak. Ezek közül Felőrt, Györgyfalvát, Négerfalvát — mind Belső Szolnok vármegyében — Fogaras 1607. ápr. 8-án kelt adománylevelével Nápolyi Péternek, Mohila vajda és Moldva örökös ura belső titkárnak adományozá, azon érdemeiért, melyeket az ország ügyeiben, legfőként pedig követjárásai alkalmával a két ország közt a jó szomszédsági viszony fenntartása körül kifejtett. ²⁾

¹⁾ Török-magyarkori Államokmánytár. I. k. 74.

²⁾ Az ered. adománylevél meg van a Torma-család ltárában. Erre vonatkozólag az adománylevél szavai így hangzik. »Quod nos cum ad nonnullorum fidelium consiliariorum nostrorum singularem intercessionem nobis propterea factam tum vero condignum habentem respectum fidei singularisque industriae atque studiorum generosi Petri Napolii, illius domini Sinaeonis Mogila vajvodae, ac perpetui haeredis regni Moldaviae intimi secretarii, quae ipse in plerisque regni nostri negotiis praesertim vero legationibus ad confovenda mutuae vicinitatis jura inter nos et praefatum dominum summo vigentis prae se tulit et declaravit luculentissime ac in posterum etiam eundem continuatum non diffidimus totales igitur et integras possessiones nostras Fel-Eőr, Gyeorgyfalva et Négerfalva vocatas omnino in comitatu Zolnok interiori existentes habitas, quae antea generosis quondam Alberti Lonyay praefuissent, sed per

Nápolyi jul. végén kapta meg a fejedelmi értesítést az adományozásról, »mely Nagyságod hozzám megmutatott kegyelmességét, — írta Jászvásár aug. 2-ről — ha isten éltet, meglátja és megtapasztalja, nem háladatlan emberrel jót eslekedett Nagyságod,« de ugyanakkor kérte a fejedelmet és korlátnokát, hogy e jószágokon a dézmát is adja neki, hogy »ne száljon pusztá jószágba.« ¹⁾

Néhány hóval utóbb azonban Nápolyi Moldvában új vajdával s Erdélyben új fejedelemmel állott szemben. Moldvában Mohila Konstantin a Jeremiás fia, s Erdélyben Báthory Gábor. Ez utóbbi még jól meg se melegedett székében s már is nagy messzeható tervek alapját vetette meg. Megválasztatása óta csak hetek teltek el, s már is azon törte fejét, hogy Erdély fenségét a két oláh vajdaság felett megerősítse. Radul a havaseli vajda megbuktatásával akarta kezdeni s erre a moldvai vajdával akart szövetséget kötni — kihez Piskóti Balást küldé. Hogy Nápolyi Péternek — ki az új vajda alatt is magyar titkár maradt — része lehetett a dologban, vagy legalább meg volt annak nyerve, arra az mutat, hogy a fejedelem már 1608. ápr. 10-én adománylevelet állíttat ki számára, melylyel Felőrt a nemesi udvarházzal s Árokályát két Belső-Szolnok vármegyében fekvő és Szamosujvárhoz tartozó falut királyi joggal neki adományoz s e jószágba beigtatását elrendeli. ²⁾

Ezuttal azonban a havaseli vajda ellen tervezett vállalat

mortem et defectum seminis ipsius etc. . . . memorato Petro Napoli ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis clementer dedimus etc. . .

¹⁾ Mindkét levél Magyar Történelmi Tár XIII-ik k. 125. s kőv. l.

²⁾ Eredetiye a Torma-család birtokában. »Cum nos cum ad nonnullorum fidelium dominorum consiliariorum nostrorum singularem intercessionem nobis propterea factam, tum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis egregii Petri Napolii, quae ipse nobis et huic praecipue regno nostro in omnibus rerum et temporum vicissitudinibus non minus utiliter quam fideliter exhibuit et impendit ac in futurum quoque exhibiturus et impensurus est, totales integras possessiones nostras Fel-Eőr simul cum domo et curia nobilitate ibidem extracta ac Arokallya in cotto Zolnok interiori existentes etc. . . . praefatum Petrum Napolium in dominium earundem dictisque juris regi in eisdem habiti statutisque easdem et idem eidem ipsiusque haeredibus et posteritatibus universis etc. . . .

elmaradt: az odavaló bujdosókat a fejedelem jan. 3-án elfogadta, egy részüket pedig kiadta Radulnak. Alig történt meg pedig ez jun. 15-én — miután Árokajját a beiktatási parancs daczára sem vehette kezébe — Kendy István a Báthory Gábor korbátnoka, a későbbi lázadó, kinek aligha volt e terv nyére, egy nagyfontosságú térítvényt állított ki a Nápolyi Péter számára: »Én Kendy István adom ez levelemet bizonyosságul Nápolyi Péter uramnak ő kegyelmének az én jóakaró uramnak atyámfiaának: hogy én megtekintvén eddig való jó akaratját ő kglmének, melyet hozzám megmutatott, és ezután is ő kegyelme az én dolgomat kívánságom szerint, hogy véghez vigye és ő kegyelme kérésem szerint cselekedjék minden moldvai dolgaiban, ő kglmének egy Dögmező nevű falumat Betlen vidékén bocsátom kezébe, úgy hogy mindaddig ő kglme bírhasssa, valameddig én ahhoz az faluhoz hasonlót szerzek ő kglmének az fejedelemtől. Annakfelette Árokajja nevű faluját is ő kglmének az fejedelemtől tartozom megszerezni, ki ha nem lehetne, más faluban annyi számú jobbágyot tartozzam adni ő kegyelmének. Melynek bizonyosságára adtam ez pecsétetes levelemet kezemirásával megerősítvén.«¹⁾

Egy hóval utóbb jul. 18-án a moldvai vajdával a véd- és daczsövetség létrejött, ezek évenként 8000 frt tiszteletdíj fizetésére kötelezték magokat, letették az esküt s kiállították az erre vonatkozó hitlevelet. Meddig maradt még ezután Nápolyi Moldvában magyar titkár s mikor jött haza, arra nincs adatunk: de nem tartjuk valószínűnek, hogy Kendy lázadása s az ez által Moldvában szőtt fondorlatok, a Báthory által Havasalfölde ellen intézett hadjárat s a szakadás a fejedelem és moldvai vajda közt és ennek megbuktatása Jászvásártt érték volna Nápolyit: épen ez időre esik újabb részesülése oly fejedelmi kegyben, mely kizárja annak föltevését, hogy akár Kendyvel conspirált, akár az ellenséges indulatúvá vált moldvai udvarban tartózkodott volna.

E fejedelmi kegy abból állt, hogy 1612. máj. 22. megerősítette őt új adományokkal Felőr birtokában, s minthogy időközben megházasodott, még pedig az egyik legelőkelőbb

¹⁾ Eredetije a Torma család Itárában.

székely családhoz tartozó Petky Margitot (leányát-e vagy unokatestvérét a cancellárnak, nem tudjuk) vette el — a fejedelem-nevezet szerint nejére s mindkettőjük férfi és nő utódaira kiterjeszté az új adományt. Ez a donatio általános tételben említi fel szolgálatait, valamint azt is, hogy e faluját békében bírja — a levél kiállítására tehát nem egyéb volt, mint birtokjogának nejére kiterjesztése.¹⁾ Ugyanaz napon, melyen az új adomány kelt, kiadta Báthory a beiktatási parancsot is²⁾ s az egy hónap múlva jun. 14-én a szokott törvényes formák közt minden ellenmondás nélkül megtörtént.³⁾

¹⁾ Ered. a Torma-család birtokában. »Quod nos condignam habentes rationem praeclarae fidei fidelitatis gratissimorumque meritorum fidelis nobis syncere dilecti generosi Petri Napoli, quae ipse nobis ex eo toto tempore, quo per dei benignitatem et communi dominorum suffragio ad hoc principatus nostri solium electi et evecti sumus, ac huic etiam regno nostro Transilvaniae in omnibus fidei et industriae suae commissis negotiis publicum huius regni emolumentum concernentibus, ac non parvi momenti legationibus constanti fidelitate, animique sui dexteritate praestitit, ac in futurum quoque pari cum animi sui constantia et fidelitate praestitutum ipsum confidimus; totalem et integram possessionem suam vulgo Fel-Eőr nuncupatam in comitatu Zolnok interiori existentem habitam, in cuius quidem quieto et pacifico dominio a tempore adeptionis ejusdem perstitisse, ac nunc quoque persistere litteris solummodo et literalibus instrumentis superinde necessariis destitutus esse perhibetur . . . . . memorato Petro Napoli ipsiusque haeredibus et posteritatibus, primum quidem masculini, illis vero deficientibus vel forte non existentibus etiam foeminei sexus universis ac, quod deus benigne avertere dignetur, illis quoque ex hac luce decedentibus vel similiter non existentibus etiam generosae dominae Margaretae Petki consorti suae ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus novae nostrae donationis titulo clementer dedimus etc. . . . » Datum in civitate nostra Cibiniensi die vigesima secunda mensis Maji, anno dni Millmo sexcentmo duodecimo.

²⁾ Ugyan Szebenből 1612. máj. 22-ről kiadva Báthory által az iktató parancs.

³⁾ A szokásos bevezetés és a fejedelmi iktató parancs idézése után: »Mely Felsőged parancsolatjának s levelének mi az mi hivatalunk szerint engedni akarván, anno ezer hatszáz tizönkét esztendőben ez közelben elmúlt pünköst nap után való esőtörteken az Felsőged parancsolatja szerint és az beinsertalt statutoria levél tartása szerint mentünk az feljül megnevezett Fel-Eőrnek színire, mely vagyon Belső Szolnok vármegyében, és ott határosokat, szomszédosokat egyben híván, bevittük az feljül megne-

Attól fogva, hogy a fel-őri udvarházban biztos fészket rakott magának Nápolyi Péter, több éven át egészen eltűnik szemünk elől, mintha már visszavonulva a közügyektől, nejének és családjának élt volna csak, s ama nagy átalakulás, mely épen ez időben következett be, Báthory bukása és Bethlen felemeltetése őt teljesen érintetlen hagyta volna. De erről csak emlékeink hallgatnak. Bethlennek nagy összeköttetése volt Lengyelországgal és a két oláh vajdasággal s magában is alig képzelhető, hogy egy olyan tapasztalt és kipróbált diplomatát, mint akkor Nápolyi volt, nem alkalmazott volna: de teljesen hihetlenné válik az, ha meggondoljuk, hogy 1617-ben tehát uralkodása egyik legeriticusabb évében, egy oly nagy fontosságú és kényes természetű küldetéssel bízta meg, melynek ügyes keresztülvitelétől és elintézésétől függött legalább bizonyos tekintetben hatalmi állásának megszilárdítása. Bizonyval az óvatos és emberismerő Bethlen lett volna az utolsó, ki ily kényes és nehéz küldetéssel mást mint egy kipróbált hűségű és ismert ügyességű diplomatát bízott volna meg, s azért biztosan feltehetjük, hogy 1617-iki küldetése előtt már megfordult Nápolyi a lengyel s az oláh udvaroknál az utolsó időben is.

De hűség és ügyesség még nem volt elég; egy XVII-ik századi diplomatától annál többet is kívántak. Legyen jó szeme, hogy meglásson mindent, jó füle, hogy meghalljon mindent s jó emlékezete, hogy otthon el tudjon mindent mondani. Az emberek nem hittek egymásnak, legkevesbbé annak, a ki őszinte volt. Bethlen pedig alkudozásaiban őszinte volt, s épen azért soha sem hittek neki — az ő diplomatáinak pedig mindig az

vezett Nápolyi Pétert és Petki Margit asszont az ő házas-társát ugyanazon Fel-Őrnek birodalmában és uraságában, mely vagy az feljől megnevezett Belső-Szolnok vármegyében és iktattuk azt ő neki Nápolyi Péternek örökösinek és maradékainak elsőben azért ily nemre, annak peniglen elhalása, avagy nem létele után az leány nemre is minnyájokra és kitől isten klglsen őtalmazzon, hasonlatosképpen azok is ez világból kimulván, avagy nem lévén, az nemzetes Petki Margit asszont is az ő házastársára örökösire és maradékira mind az két nemre egyaránt minden hozzátartozandókkal és hasznaival egyetemben, az mint őket az Felséged donatio levele tartása szerint illetik, örökké való birodalomúl etc. (Eredetije a Torma-család birtokában.)

volt a feladata, azt tudni meg, a mit nem mondtak. Más is ugy cselekedett, kiben volt életrevalóság, mert oly időben, midőn a diplomaták Machiavelli principiumai szerint képezték magukat, nem is cselekedhettek másként — s épen azért különös, ha azok, kik vele szemben álltak s még ma is, a kik róla irnak, Bethlen diplomáciáját, mint a megbízhatatlanság mintaképét állítják elő. Bizony Richelieu vagy Olivarez diplomatái is csak abból a fából faragtak s Bethlen minden bűne anyyi volt, hogy nem engedte magát rászedetni.

A dolog épen megfordítva állt, mint a keresztyének hitték és hirdették: Bethlen hozzájuk mindig őszinte s kétszínű mindig csak a törökök irányában volt — és megfordítva a keresztyének soha sem hittek neki, a törökök pedig mindig. S ennek is természetes oka volt. Bethlen szövetekezésének nagy árát szabta: Magyarország önállóságának helyreállítását. S ez esetben ő jó szomszéd és hű szövetséges lett volna. Az osztrák államférfiak pedig azt hitték, hogy ő hatalmasabb ellenségge s rosszabb szomszédá válnék.

Az első ilyen ajánlatot ő 1617-ben Nápolyi Péter által tette.

Az akkori moldvai vajdát Tomza Istránt a porta ültette be a moldvai vajdaságba, s minthogy a lengyel republica a a hűbéruraságot Moldva felett magának követelte, s ennek megsértését látta Tomza felemeltetésében, elhatározta keresztül vinni az új vajda megbuktatását, s elődjének Konstantinnak visszahelyezését. A vajdaság attól fogva állandó háború színhelyévé lett. A kozákok a tatár földet, a lengyelek Moldvát pusztították, 1616-ban pedig a törökök interveniáltak. Az ő vezérök Szkender pasa volt, ugyanaz, ki Bethlent is székőbe ültette, s mielőtt elindult volna, a porta kiadta a parancsot, hogy Bethlen hadaival csatlakozzék hozzá. De Bethlen nem tett ez évben többet, mint hogy egy kis táborral az ország határszélére jött, hogy egy kis fegyveres demonstratiót tegyen — ebbe az egész viszályba nem akart beleegyezni. A porta nem is vette jó neven a dolgot, s 1616. elején újabb és szigorúbb fermánokat küldött Bethlennek.

Abban az időben a törökök ez irányban nagyobb hadjáratokhoz csak aratás után szoktak kezdeni, s így Bethlennek

jutott ideje megpróbálni, hogy vagy egészen, vagy legalább a személyes részvételt elfordítsa magától. Mind a portával mind Mátyással szemben voltak differentiai s ő épen attól várta megmentését, hogy a császár és a szultán kölcsönösen fogják támogatni abban, miben a másik támad. A porta t. i. Jenőt követelte, azon az alapon, hogy az már egyszer török birtok volt, Mátyás pedig a Homonnai-féle támadás következményeit szerette volna hasznára fordítani. Az 1617-iki tavaszi országgyűlés megválasztotta a követeket a nagy-szombati értekezletre, de jelentést is küldött Mátyásnak a porta kettős követeléséről: hogy Jenőt bocsássák vissza s hogy adjanak segílyt a moldvai hadjáratra, kérve közvetítését e követelések elfordítása körül. Már el is indult a fejedelem titkára Ádám Erasmus a levelekkel, midőn a portáról a régi kapitány Sövényfalvy Dániel visszaérkezett — még pedig fontos hírekkel és leleplezésekkel. »Egy nagy coalitio készül mondá — Dániel deák — a pápa, a császár, a spanyol és lengyel királyok közt a törököknek Európából kiűzésére; másfelől pedig a török is a kazullal ki akar békülni, s ez irányban már meg is kezdte az alkudozásokat, hogy egész erejét Európa főként a lengyelek ellen fordíthassa.

Azok a divánuló vezérek, kik Sövényfalvinak európai coalitioról beszéltek, rémet láttak: ez az egész hír nem másból származott, mint abból, hogy Mátyás épen a múlt hónapokban élénk diplomáciai tárgyalásokat folytatott arra nézve, hogy a császári korona az ő halála után is a Habsburg-ház osztrák ágánál maradjon — azaz ne szálljon az vissza a spanyol ágra, hanem a stájerre, jelesül Ferdinánd főherczegre, s a kérdés hosszas és titokzatos tárgyalások után a megoldáshoz közel állott. Az a titkolódás, melybe burkolva folytatták azt, okozá, hogy a találgatni szerető emberek a portán s a be nem avatott udvaroknál, csak azt látva, hogy valami készül, egy nagy coalitioról kezdtek beszélni, Rudolf hosszú háborújának újabb kiadásáról. Ily alakban hozta azt meg Sövényfalvy Bethlennek.

Bethlent mindkét dolog közléről érdekelte: az is, mi van valóság a ligahírben; de az is, hogyan akarják a lengyelek a törökök részéről várható támadást elfordítani? Ha csakugyan készül liga: ő is részt akar benne venni. S ha csakugyan kitör

a nagy lengyel-török háboru, ő mint intermediator, mint békéltető akart abban részt venni.

De hogy e tervét előkészítse, tapasztalt és megbízható diplomatára volt szükség. Választása Nápolyi Péterre esett s a következmény megmutatta, hogy szerencsés választás volt. Az utasítás, melyet neki adott, a legfontosabb államiratok közé tartozik, melyeket Bethlen uralkodása egész ideje alatt kiadott s nem sok van olyan, melyben egész politikáját, terveit, célzait, szóval egész lelkét aanyira feltárná, mint ebben, s melyet épen azért egész terjedelmében bemutatunk:

»Instructio pro generoso Petro Neapolitano de ad sacr. regiam Majestatem Poloniae ablegato exhibita.

1. Huszt felől continuálván útát, Bethlen István uram alól vegyen oly bizonyos embereket melléje, kik által Sulkozkitól és király fiától innen a szélből minden állapotokról minden bizonyost irhasson minékünk.

2. Bejutván a határban, ha Sulkozkit a király fiával együtt találhatja, vagy külön, az üdö tanítja meg; de ha lehet azon ügyekezék, hogy mindakettővel szemben levén, azoktól való válaszvételt ne halaszsa visszajövetelire, hanem ugyanott mindjárt sollicitálja és jelentse meg, hogy vagyon, kitől a választ visszaküldje.

3. Követségének mindenütt, azonképen király előtt is fő célja és summája csak ez: mi ő felségéhez a lengyel királyhoz és az méltóságos lengyel respublicához kezdetitől fogva fejedelemségünknek tökéletes igaz jó akaratot, szomszéd-ságot viselünk, ő felségétől is sem arról a részről is, legyen istennek hála, semmi gonoszt nem láttunk. Ezt a jó akaratval való szomszéd-ságot naponként öregbéteni igyekeztvén, tavaly is a Moldvában levő hadakra a törökök szándékozását ő felségének idejénkorán értésére adtuk és meg is intettük, hogy vagy kivigye ő felsége azt az kicsin hadat, vagy megtöbbitené, mert az a veszedelem következnék reájok, a kibén esének. Arra a hadra ninket a török noha igen erőltetett, de sem nem mentünk, sem küldöttünk egyet is; az mely magyar hajduság jelen volt az titközeten, azokat Mihnye Raduly vajda még havaselföldi vajdaságában maga pénzén fogadta volt, nem mi szolgálaink voltak.

4. Ezt az hasznos szomszédságot continuálni akarván ő felségével, hogy ez esztendőre török császár Szkender passát rendelte legyen a tatárokkal együtt a kozákokra az oláh vajdákkal együtt, tudtuk, hogy nem titok ő felségétől, csak arról nem szükség lőtt volna ő felségét certíficálnunk; minket is hogy az török erőltessen előbbi segítség adásra, talán az hire nagyobb és nyilvánban volna az dolognál ő magánál ő felsége előtt, hanem csak ez mai napon érkező az fényes portáról continuus oratorunk, ki egész husz holnapig volt a fényes portán látott, hallott mindeneket, úgy értette bizonyosan, hogy az kazul passa tavali győzedelmével minden határit recuperálván, tovább nem akarna boszuálló hadat prosequálni maga határában, meglegedvén minden adózás nélkül jó szomszédsággal és békességgel kénálná az török császárt, melyet az odavaló hadakozásnak nehéz volta miatt az török is acceptálván, egy Tekely Ogli beglerbékjét küldötte oda határok őrizni. Az fővezér, a mint azelőtt rendelve volt, nem menne által az tengeren Ázsiára, sőt a jancsár agát is hátra hivatták volna, és így minden erejét ez esztendőben Lengyelország ellen akarná fordítani, melyet noha csak ez mai napon hallottunk elsőben, de a veszedelemnek eltávoztatásáért gyorsaságos postánk által ő felségének értésére adtuk. Ebben a hirben ha kételkednének valamit, szabadosan hittel is megmondhatja, hogy a kijött oratorunknak szájából viva voce hallotta, azt ottbenn levő oratorunk is levelében azt írta.

5. Ha ezfelől a hír felől suspicálkodnának a lengyelek, király ő felsége és tanácsi, és csak valami rémitő hírnek kezdenék mondani, avagy azt vélnék, hogy mi a töröktől valami interpositióra békesség kéréséből hozzája hagyattunk volna, valóban elhitesse mindenekkel, hogy minket senki ahoz nem hagyott; ezt csak így értettük, akarjuk is ő felségének értésére adni. Ha pedig ők kezdenék kívánni, hogy a töröknél interponálnók magunkat az törökkel való megbékéltetésre, érte meg, a módokat mint kívánnák és diligenter consiguálván, vegyen tanúságot, mint kívánnák és hozza el.

6. E mellett kíválképpen való fő czélja követségének második ez legyen: a minemű titkos, erős nagy végezést értünk a keresztyén fejedelmek között a török ellen való örökös hada-

kozásra, minden úton-módon való kérdezkedésével, nem valami gyenge hallomással és meleg beszéddel, hanem ugyan világos tapasztalható valósággal menjen végére, mi formán és mi módon végeztetett az a liga? császár ő felsége, római pápa, hispániai király és lengyel király több keresztyén fejedelmeket vonhattak-e magok suffragiumára? menni fejedelmek és országok egyeztek meg immár azon, és ha az egész lengyel republica töröktől elszakadván, nem csak valami partialis hadat tartana tatár ellen, sőt ha a mellett contributiót is mondanak és kéncset gyűjtenek az török ellen való hadakozásra, igaz-e az? Mindezeket minekünk tapasztalható igazsággal, elméjére, nem bizván, fölirogatván, kihozza.

7. Ezt a mostani lengyel apparatust, kit immár táborban értünk lenni, igen bizonyosan végére menjen, mennire való legyen, külső nemzetségekből: nimet, balon, magyar fogadott hadok, ha legyen és menni számú és ha defensive vigyáznak-e magokra a török ellen, vagy offensive akarnak menni a török birodalmában, és ha arra mennek, mely felé vagyon szándokok tatár hán országára-e vagy a Dunán igyekeznek által menni avagy nem?

8. Mikor mindezeket világosan érti, a mi személyünk felől úgy tud bátorságosan előttök szólani. Az török állapotját, szörnyű megveretését Perzsiában noha ők is értették, de mostani emberek emlékezetire ilyen veszedelem nem történt a török nemzetségen, hadának az szine és java jobb részént oda maradt, kik ellen most ujakat, tudatlanokat készít. *) Ha azért olyan bizonyos conjuratiója, és már készen is vagyon, a mineműket mi hallunk, lelkünk ismereti szerént, mint igaz keresztyének az egész keresztyénség javára azt mondhatjuk, hogy soha nagyobb alkalmatossága a keresztyénségnek a törökre való hadakozásban a mi időnkben nem volt, mint most vagyon, csak először a tatárnak megtartóztatásával magok országok óalmazására találjanak a lengyelek módot, úgy mint csak a török ereje ellen lehet az keresztyénségnek könnyű módja, szabadosan árthat mostan neki. Mi tudjuk mind a végekben

*) Az eriváni téli visszavonulást érti, melyben a török sereg nagy része elveszett. Hammer II. 757. 1.

való erősségeket, erőtelen voltokat és a mi tanácsunk az, ha olyan derekas készülettel vadnak, most az ideje és bátor a törökkel békességet ne tractáljanak.

9. Itt ezaránt terjeszse ki elméjét és magunk személye felől is a töröknek méltatlan rajtunk forgó súlyos kivánságit megúván, háladatlanságokat, humisságokat, mentől nagyobb hűséget mutatunk hozzája, attól nagyobb szokatlan terehviseléseket vetetennek nyakunkra régi szabadságunk ellen, mint szintén az zpayakat keresztyének ellen való hadakozásra erőltetnek, ha nem cselekedjük. Azért magától mondhatja, nem mi nevünkkel, hogyha az keresztyénségnek oly bizonyos erősséget, egységét láthatjuk az török ellen való támadásban, csak megtaláljanak és azt elbitessék jó módok alatt velünk, reá fel lehet, hogy senki a keresztyén fejedelmek közül jobb móddal és nagyobb haszonnal nem szolgálhat nálunknál. És hogyha végezetre ilyen derekas tractában egyeledik, kire ugyan okot is adjon magától, hogy mind királytól ő felségétől és mind lengyel republicától találtassunk meg mentől hamarébb, hogy a keresztyén fejedelmeknek egységből ne láttassunk kirekesztetni, avagy későn recipiáltatni országunk kárával. Mely dologban felette okosan procedáljon, és úgy mint csak magától biztasson az ilyen dolgokkal mindeneket.

10. Per digressionem ezaránt módja leszen benne, hogy eddig felőlünk mondatott hamis diffamatiókat diluáljon, hogy mi teljességgel törökök, törökhöz kötettek volnánk; holott torkokban lévén és a keresztyénségnek is gyakrabban egyenlenségét és hozzánk is idegenségét látván, gyakrabban magunk ótalmáért kellett nekik kedveket keresnünk. De ha módunk volna benne, meglátná minden, nálunknál keménebb ellenségét a töröknek keveset láthatna.

11. Ha valami controversiából esászár ő felségével ez elmult téli veszekedések és mostani tractatusok előhozatnának király körül való tanácsok, avagy egyéb helyeken, tudjon abból is jó cautiók alatt bennünket igazán menteni, hogy mi semmire nem adtunk okot, minden cselekedetünk magunk ótalmában volt és victorok lévén ő felsége ellen, semmi boszúságra nem mentünk, a frigy bontogatók ellen justiciát kértünk melyet immár mostan ő felsége tractatus által kglsen el akar

végezni. Lippa megadását is ha vádlásunkra előhoznák valahogy, abból is mentsen, hogy Homonnay Györggyel való veszekedésünk miatt, ő a töröknek annál többet, két annit ígervén, a két veszekedés közben hazánkban is utolsó veszedelmével fenyegetvén, annak eltávoztatásáért mentünk arra. De a nem oly hely, hogy hazánkban valami nagy ártalma következhetnék abból; valamely órában mód lehetne abban, kevés gondviseléssel visszavehetni.

12. Ezeken kívül is az üdö és a jó alkotmatosság mit hozzanak magával, azokat a maga jó industriájára hagyjuk és támasztjuk, viselje úgy magát, szeme füle legyen mindenekre, és mentől hamarébb, legelsőbben is Sulkoczkitól és király fiától, ha lehet minden derekas dolgokról certificáljon bőséges irásával. Annakutánna is királyhoz való követségében is ne késsék semmit, szorgalmaztatván visszajövetelit, mindenekről igyekezék jó és teljes értelemmel hozzánk megjöni. Secus non facturus. Albae Juliae, die secunda mensis Junii, anno domini 1617. < *)

Ezzel az utasítással, megbízó levéllel, a királyhoz republicához s a főbb urakhoz irt levelekkel azonnal útnak indítá Nápolyit. Huszton, hol az érintkezés Lengyelországgal folytonos volt, kapott alkalmas postákat, kik által fentarthatá az összeköttetést a fejedelmi udvarral, s a szükséghez képest tapasztalatairól gyors és pontos tudósításokat küldhetett.

Mert Bethlen akkor sem felejtette el a mindennapi élet, a gyakorlati politika követelményeit, midőn fennrepülő eszményeinek valóítására tett lépéseket. Nem volt-e az a mondák ködében borongó keresztyén liga oly eszmény, mely ha megvalósúl, a magyar korona régi fényének helyreállításával végződik? s nem érdemelt-e egy ily álomkép egy kísérletet? De ha már megteszi a kísérletet, nem volt-e helyes összekapcsolni azt oly tervvel, melynek hasznát azonnal fogja érezni? Ha interventiója sikerül, s a béke az ő közvetítése következtében fog a porta és a lengyel republica közt létrejöni, azzal megállapítja tekintélyét, befolyását mindkét szomszédjánál.

*) Egykorú a Nápolyi irodájában vagy talán épen általa készült másolata a Torma-család irattárában.

De hogy szavának súlya legyen ahhoz megkivántatott, hogy fegyvere is ki legyen, vonva — s a mint Nápolyi elutazott azonnal hadfölkelést hirdetett, hogy bármi legyen is követségének eredménye, a visszatérő államférfi őt már egészen felkészülve találja.

Nápolyi megbízatása lényegében három pontra reducálható: 1. Tudja ki, hogy mi alappal bír a keresztyén ligáról kerengő portai hír, 2. közölje a lengyel királylival, hogy a porta őt egész erejével készül megtámadni, 3. szerezzen biztos adatokat a lengyel haderő nagyságáról. Célja pedig az volt, hogy ha csakugyan létezik ez a ligaterv, mely most, midőn a törököt múlt télen oly nagy veszteségek érték, nem is volna kivihetetlen, a lengyel király által bejusson annak tagjai közé, ha pedig nem létezik s nem több mint egy lengyel-török háború van készülőben, ő ebben mint intermediator szerepeljen.

A ligaterv pedig nem létezett, s Nápolyi küldetése második részét, Bethlen intervenciójának előkészítését kitünően oldá meg.

Jun. 22-én Lutswiskában volt Osztrogszky János krakói várnagynál, kit Bethlen egyik közvetítőnek szemelt ki. Innen Varsóba ment s jul. 3-án már kikapta a lengyel király válaszát is. Másnap azok a főméltóságok is, kikhez leveleket vitt, — köztük a pápai nuncius s a plocki püspök és alcancellar is — s kikkel küldetésének kisebb-nagyobb részét közölte¹⁾, kiadták válaszukat. Innen Barnak vette utját Zolkiewsky Szaniszlóhoz a lengyel hadak fővezéréhez, s ettől a választ jul. 10-kén kapta meg. Mind a királytól mind Zolkiewskytól pedig külön követek jöttek Bethlenhez, hogy a Nápolyi által kezdett tárgyalásokat befejezzék.²⁾

Fájdalom Nápolyi jelentése nem maradt ránk, sőt biztosan azt sem tudjuk, tette-e ő írásban jelentést? Általában a követek nevezetes része abban az időben szóval mondta el tapasztalatait, élményeit s nem lehetetlen hogy e részben ő sem képezett kivételt. De az eredmény igazolja, hogy feladatát ki-

¹⁾ A nuncius neheztelt, hogy Nápolyi Péter nem közölte vele őszintén az egész dolgot. L. levelét Tört. Tár 1881. 284. l. az utóiratban.

²⁾ A Nápolyinak adott válaszokat l. Tört. Tár 1881. p. 183 s köv. II.

tünően oldá meg. Jul. végén érkezett haza a lengyel király titkára kíséretében, kit Bethlen azonnal fogadott s azonnal visszabocsátott. Aug. 1-én már a Zolkiewsky követét fogadta s ezt is azonnal visszabocsátotta.

Ezek által pedig már elő volt készítve az ő intervenciójának útja.

Bethlen rövid idő alatt oly sereget állított talpra, milyent Erdély évek hosszú sora óta nem látott. S mi alatt szervezé a táborot, tartá a mustrákat, gyakorolta a hadakat, táborban lóháton bámulatos diplomáciai aktiót fejtett ki. A lengyel követek azt a meggyőződést vitték haza, hogy a melyik fél mellett Bethlen kivonandja kardját, azé lesz a diadal. Hanem hogy a respublikának a visszavonulás útját egyengesse, az egész török készülődést félreértésből származottnak festé: hiszen Szkender — írának — tulajdonkép nem is Lengyelország, hanem csak a kozákok ellen készül. Ugyanazon tollal pedig, melylyel e leveleket ír, arról értesíté a portát, hogy ő már küldött követet a lengyel királyhoz, ki felvilágosítást adott ennek, hogy miért neheztel a szultán. Megírta nekik, hogy ez a méltó harag nem a lengyelek, hanem valójában a tolvaj kozákok ellen van, s épen ezért tanácslá, hogy igyekezzenek a szultánt megengesztelni. E leleplezések, ír, egészen meglepték a lengyel királyt, s ő épen ezért nem is mutatkozott idegennek a félreértést kiegyenlíteni. De a portának maga is ajánlá a békés megoldást — mert az ő követe meggyőződést szerzett róla, hogy nagyon jelentékeny lengyel erő, összesen mintegy százezer ember van együtt.

Hogy a hadi szerencse megkísértése nélkül, azután hogy mindkét fél megtette a készüléteket, egyik fél sem fogja letenni a fegyvert, azzal Bethlen tisztában volt. De nem akart mindjárt az összeütközések elején beavatkozni. Várta, hogy elébb fáraszzák egymást apró összeütközésekkel s csak midőn a végeldöntéshez közeledtek, akkor interveniált. Jól felszerelt seregével a két tábor közt foglalt állást s nyolcz napig tartó alku-dozás után létrehozta a buszai békét.

E lengyelországi utjával Nápolyi Péter letünik a történet színpadjáról. Nem tudjuk, volt e része még valamely más diplomáciai műveletben, s nem ez volt-e utolsó szolgálata, melyet hazájának, fejedelmének tett. Csak annyit tudunk, hogy

1623 előtt jóval meg kellett halnia — mert ez évben neje már Ecsedy Orbánné volt. *)

Egyetlen fiu maradt György: de a család már negyedik ízében deficiált.

A leszármazást az ide mellékelte táblázat mutatja. **)

*) A Torma-család, mely női ágon Nápolyi Pétertől hozza leszármazását, két ezt igazoló okmány van. Az első szerint, mely 1622. aug. 23-án Kolosvárt kelt fejedelmi kiadvány, Petki Margit előbb Nápolyi Péterné, utóbb Ecsedy Orbánné az iránt tesz óvást, hogy miután ő előbbi férjének 1200 frtnyi adósságából kolosvári Bakó Lukácsnak már 800 frtot lefizetett, a hátra maradt részt aug. 15-én mint határnapon kész lett volna letenni, de Bakót sehol meg nem találta, s ez ikenetere sem küldte emberét a pénz felvételére. A másodikban, mely Besztervén 1622. nov. 23-án kelt, Petki Margit, előbb Nápolyiné, azután Ecsedyiné az iránt tesz óvást és ellenmondást, hogy miután azon 1200 frtnyi adósságnak, melyet Lisboa Gerardtól vett kölcsön, s melyet ennek fia János és Henrik kolosvári Bakó Lukácsnak engedtek át, s melynek egy részét le is fizette, ő kész lett volna hátralévő részét is lefizetni, azonban mivel az ország rendei a hátralék kiizetését Bakó helyett Nagy-Bányai Látortai János részére határozták — ő már nem meri ez összeget Bakónak lefizetni, hanem minden ebből származható bajnak ellene mond.

**) Mike Sándor gyűjteménye: »Erdélyi Családok,« az erd. Muzzeum-egylet irattárában. Végül pedig szíves köszönetemet kívánom kifejezni Torma Károly barátomnak, ki családja levéltárából a Nápolyi Péterre vonatkozó okiratokat összeállítani s velem közölni sziveskedett. Legyen történetünkben egy lap az ő kiváló tehetségű elődének szentelve.

Nápolyi Péter családfája.

